

صندوق مردم نهاد
صادق آباد رفسنجان

عنوان گزارش:

طرح تشکیل تعاونی اعتباری صندوق‌های مردم‌نهاد شهرستان رفسنجان

تهیه شده در:

واحد تحقیق و توسعه صندوق

تهیه کننده:

علی محی‌الدینی

تاریخ:

پاییز ۱۴۰۱

فهرست

- ۱- مقدمه..... ۱
- ۲- آسیب شناسی صندوق های مردم نهاد ۴
  - ۲-۱- ارائه تسهیلات بانکی..... ۴
  - ۲-۲- نقش آفرینی در حوزه تولید ملی..... ۶
  - ۲-۳- سایر موارد..... ۷
  - ۲-۴- جمع بندی..... ۷
    - ۲-۴-۱- عملکرد آماری صندوق صادق آباد..... ۸
- ۳- تعاونی اعتباری صندوق های مردم نهاد شهرستان ۹
  - ۳-۱- ساختار تعاونی..... ۹
  - ۳-۲- اصول اساسی ۱۰
  - ۳-۳- مزایا و محدودیت های عضویت در تعاونی اعتباری..... ۱۱
    - ۳-۳-۱- مزایای عضویت در تعاونی اعتباری..... ۱۱
    - ۳-۳-۲- محدودیت های عضویت در تعاونی اعتباری..... ۱۲
- ۴- جمع بندی..... ۱۴
- ۵- منابع..... ۱۵

فصل ۱

مقدمه

بیش از یک دهه است که مهمترین چالش پیش روی انقلاب اسلامی، حوزه اقتصاد است و دشمن از طریق اعمال تحریم‌های همه جانبه و به زعم خود "فلج کننده" توان خود را بر این حوزه متمرکز نموده است. بر همین اساس و از همان حدود سال ۱۳۹۰ به بعد تمرکز نظام برای مقابله با دشمن به سمت حوزه اقتصاد رفت که نمود آن را می‌توان در معرفی شعارهای اقتصادی سال و سپس طرح اقتصاد مقاومتی مشاهده نمود.

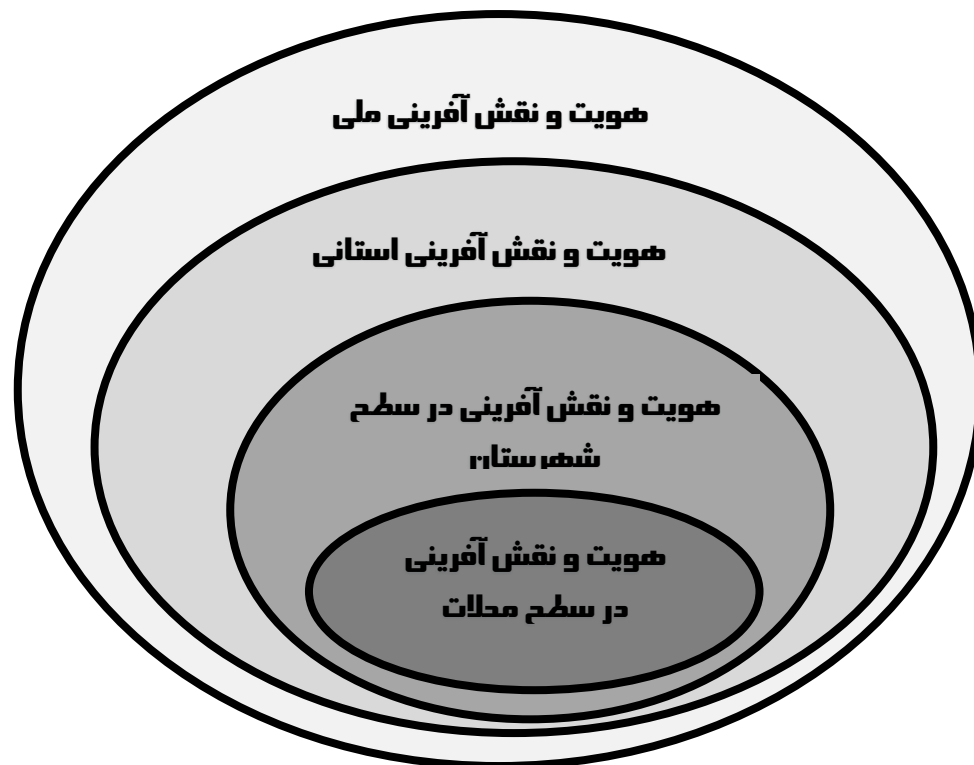
به عقیده کارشناسان، نهاد بانک به عنوان سمبل نظام مالی و پولی یکی از ارکان بی‌بدیل اقتصاد هر جامعه و کشوری است که موفقیت و پیشرفت اقتصادی و یا شکست و عقب رفت اقتصادی کاملاً به عملکرد آن وابسته است. تورم به عنوان یکی از مهمترین شاخص‌های اقتصادی ریشه در خلق اعتبار و پولی دارد که تنها در انحصار نظام بانکی است. عامل مهم دیگر اقتصاد بحث بیکاری و اشتغال است که به ترتیب به بنگاهداری و یا به جای آن سرمایه گذاری‌های تولیدی و مولد بانک‌ها وابسته است.

در کشور ما نیز دولت‌های مختلف در حوزه اقتصاد با تمام اختلاف دیدگاه و سلایقی که دارند در حوزه بانک عملکرد تقریباً یکسانی داشته‌اند و ساختار و کارکرد بانک‌ها در طول سالیان کم و بیش تغییری نیافته است. این اتفاق چه ناشی از دیدگاه یکسان آنها و یا از عدم توانایی ایجاد تغییرات مطلوب توسط برخی بوده باشد، در هر صورت در عرصه عمل سبب شده است مشکلات اقتصادی فشار زیادی را بر مردم وارد کند. از این رو ایجاد تغییرات مطلوب در این حوزه لازم و ضروری است.

بر همین اساس از حدود ۵ سال پیش (اوایل سال ۱۳۹۷) طرح صندوق‌های مردم‌نهاد توسط سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ارائه شد تا بتوان ظرفیت مردم را در این زمینه به کار گرفت و بیش از پیش به سمت مردمی سازی اقتصاد حرکت نمود. جالب اینکه از همان ابتدا توسط تسهیلگر محترم صندوق‌ها هدف از ایجاد صندوق‌ها در نهایت ایفای نقش در حوزه بانکی و در رقابت با آنها در عرصه جنگ اقتصادی بیان شد.

اما اکنون پس از گذشت حدود پنج سال از آغاز به کار این صندوق‌ها به نظر می‌رسد موفقیت‌های کسب شده توسط صندوق‌ها در حد انتظار نبوده است. برای اثبات این ادعا کفایت به این نکته دقت شود که در حال حاضر این صندوق‌ها علی‌رغم گستردگی در کل کشور نه تنها تهدیدی برای بانک‌ها به حساب نمی‌آیند که تقریباً تمامی بانک‌ها از حضور چنین رقیبی اساساً بی‌خبر هستند.

دلیل عدم امکان هم‌وردی صندوق‌ها با بانک‌ها را می‌توان در شکل ۱-۱ مشاهده نمود. در حالیکه بانک‌ها دارای هویت و نقش آفرینی ملی هستند، صندوق‌های مردم‌نهاد به لحاظ هویت و نقش آفرینی در سطح محلات هستند و تا رسیدن به سطح ملی فاصله‌ی قابل توجهی وجود دارد.

شکل ۱-۱: مراحل مختلفی که صندوق‌های مردم‌نهاد بایستی طی کنند تا دارای هویت ملی شوند

به عبارت دیگر هرچند صندوق‌های مردم‌نهاد در سرتاسر کشور گسترش یافته‌اند و تعداد آنها در بسیاری از شهرها از شعبات هر بانکی به مراتب بیشتر است، اما باید دقت نمود که سطح فعالیت و هویت آنها در سطح محلات است. به همین جهت نمی‌توان انتظار داشت صندوق‌های با سطح فعالیت محلات بتوانند با بانک‌هایی که در سطح ملی فعالیت می‌کنند رقابت کنند.

در گزارش پیش رو در فصل دوم به بیان دلایل و ریشه‌های این عدم موفقیت در رقابت اقتصادی با نظام بانکی پرداخته می‌شود و سپس در فصل سوم راه حل پیشنهادی جهت کاهش فاصله کمی و کیفی صندوق‌ها با بانک‌ها مطرح خواهد شد. در نهایت در فصل چهارم جمع بندی مطالب ارائه شده بیان می‌شود.

آسیب شناسی صندوق‌های مردم نهاد

از همان ابتدای تشکیل صندوق‌های مردم‌نهاد دو مأموریت عمده برای آنها قابل تصور بود:

- ارائه تسهیلات بانکی با شرایط بهتر و آسان‌تر نسبت به بانک‌ها به مردم
- نقش آفرینی در حوزه تولید ملی به عنوان عامل کلیدی در کنترل تورم و گرانی و ایجاد اشتغال

در فصل قبل به صورت کلی شاخصی که نشان می‌دهد صندوق‌های مردم‌نهاد با هدف آرمانی خود که رقابت با بانک‌ها جهت ایفای نقش در حوزه اقتصاد است، فاصله زیادی دارند بیان شد، منتها در این بخش قصد داریم دلایل این عدم موفقیت را به صورت دقیق بررسی کنیم.

برای این منظور دو مأموریت ذکر شده برای صندوق‌های مردم‌نهاد را به صورت مجزا مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۱-۲- ارائه تسهیلات بانکی

یکی از مشکلات مردم در مواجهه با نظام بانکی دریافت تسهیلات مالی (وام) با شرایط مطلوب است. منظور از شرایط مطلوب موارد زیر است:

۱. میزان وام دریافتی تا حد امکان بیشتر باشد و محدودیت خاصی برای سقف آن وجود نداشته باشد.
۲. تعداد اقساط وام دریافتی تا حد امکان بیشتر باشد (میزان اقساط ماهیانه کمتر باشد)
۳. زمان لازم جهت دریافت وام تا حد ممکن کوتاه‌تر باشد (کارکرد حساب جهت اخذ وام کمتر باشد)
۴. کارمزد و یا سود تعلق گرفته به وام تا حد ممکن کمتر باشد.

۵. ساز و کار ضمانت وام تا حد ممکن ساده‌تر باشد.
۶. امکان برداشت اصل موجودی در هنگام دریافت وام فراهم باشد.
۷. از تکنولوژی‌های و امکانات هرچه بهتر و به روز تر جهت ارائه خدمات استفاده شود.
۸. موسسه مالی (در اینجا صندوق‌های مردم‌نهاد) بتواند علاوه بر پرداخت وام با شرایط هفتگانه ذکر شده هرچه بیشتر میزان مشخصی از پس‌اندازهای جمع‌آوری شده را صرف سرمایه‌گذاری کند (بدون اینکه در روال پرداخت وام خللی حاصل شود)

بر اساس هشت شاخص ذکر شده در حال حاضر به نظر می‌رسد صندوق‌های مردم‌نهاد تنها در شاخص شماره ۴ و ۵ موفق بوده‌اند چراکه کارمزد یک درصدی و ضمانت گروهی که در صندوق‌های مردم‌نهاد بکار گرفته می‌شود در ساختار بانکی حال حاضر وجود ندارد. اما در مورد سایر شاخص‌ها شرایط اصلا جالب نیست چراکه:

- اولاً سقف وام پرداختی صندوق‌ها بسیار کم و محدود است و دلیل محدودیت آن نیز عدم امکان جذب پس‌اندازهای زیاد توسط اکثر صندوق‌هاست. در واقع بدلیل اینکه صندوق‌ها نمی‌توانند پس‌انداز زیادی جذب کنند به همان نسبت نیز نمی‌توانند وام زیادی پرداخت کنند. برای اثبات این امر کافیه نگاهی به آمار وام‌های پرداختی ماهیانه صندوق‌ها و یا میزان پس‌انداز ماهیانه اعضا انداخته شود. به همین دلیل حتی اعضای صندوق‌ها هنگامی که نیازمند دریافت وام با مبلغ قابل توجهی باشند به بانک‌ها رجوع می‌کنند.
- ثانیاً فرمول پرداخت وام صندوق‌ها بدون هیچگونه مبنای علمی و برای هر صندوق متفاوت از سایر صندوق‌هاست. به صورت علمی ثابت شده است که میزان وام تعلق گرفته (شاخص اول) به یک حساب با تعداد اقساط (شاخص دوم) آن و همچنین کارکرد حساب (عامل سوم) رابطه معکوس دارند (یعنی هرچه مقدار وام افزایش یابد بایستی تعداد اقساط کم شود و یا اینکه کارکرد حساب بیشتر باشد و بالعکس). در این شرایط یافتن نقطه بهینه که دارای بهترین مطلوبیت باشد نیازمند محاسبات علمی دقیق است. این درحالی است که در صندوق‌های مردم‌نهاد اساساً کارکرد حساب مبنای محاسبه وام نیست (به همین دلیل افراد تمایل ندارند موجودی خود را برای مدت طولانی در حساب صندوق نگه دارند) و برای محاسبه امتیاز وام تنها موجودی حساب مبنای قرار می‌گیرد تا چه رسد به اینکه نقطه بهینه محاسبه شود.
- ثالثاً در صندوق‌های مردم‌نهاد در هیچ شرایطی امکان برداشت موجودی در زمان دریافت وام فراهم نیست، این موضوع شاید برای صندوق‌هایی که موجودی اعضایشان کم و ناچیز باشد چندان اهمیتی نداشته باشد اما اگر قرار بر رشد و توسعه صندوق‌ها و جذب سرمایه هرچه بیشتر اعضا باشد، این مساله تبدیل به یک نقطه ضعف اساسی خواهد شد که اعضا را از قرار دادن پس‌اندازهای زیاد در صندوق منصرف خواهد کرد.
- رابعاً در حالی که نظام بانکی و بانک‌های مختلف در ارائه خدمات به روز گوی سبقت را از یکدیگر ربوده‌اند و هر روز دستاوردی جدید را معرفی می‌نمایند، استفاده از دفتر کل و یا دفترچه حساب کاغذی و یا سیستم حسابداری دستی و یا نهایتاً نیمه اتوماتیکی همچون سامانه یارا به نظر چندان جالب نیست.

- خامسا فردی که حداقل آشنایی با نظام بانکی داشته باشد، متوجه این نکته خواهد بود که منبع اصلی درآمد بانک سرمایه‌های مردمی است که در بانک وجود دارد، اما سوال اساسی این است تا چه حد می‌توان سرمایه‌های مردم را برداشت و اقدام به سرمایه‌گذاری نمود تا علاوه بر اینکه هر زمان افراد اصل موجودی خود را طلب کردند مشکلی ایجاد نشود، بتوان وام‌ها و تسهیلات مالی با شرایط هرچه بهتر در اختیار مشتریان قرار داد. (توجه شود هرچه درصد بیشتری از پس‌اندازها برداشته شود، پول کمتری برای پرداخت وام باقی می‌ماند و در نتیجه شاخص‌های اول تا سوم نزول می‌یابند) بنابراین در این حالت نیز یافتن نقطه بهینه که بیشترین مطلوبیت را داشته باشد بسیار دارای اهمیت است. این در حالی است که در بین صندوق‌ها به این دست مسائل به صورت سعی و خطا پرداخته می‌شود و دیدگاه کارشناسی و بررسی علمی تقریباً جایگاهی ندارد.

۲-۲- نقش آفرینی در حوزه تولید ملی

کارکرد و کار ویژه دوم صندوق‌های مردم‌نهاد، نقش آفرینی در حوزه تولید ملی است. به عقیده کارشناسان اقتصادی اگر مساله و مشکلات تولید حل شود و تولید ملی رونق بگیرد اولاً به دلیل سبقت عرضه نسبت به تقاضا قیمت اجناس در بازار کاهش یافته و تورم که یکی از اصلی‌ترین مشکلات اقتصادی چند دهه اخیر کشور بوده است، هر چه بیشتر کنترل خواهد شد. در ثانی رونق تولید، نیازمند نیروی کار بیشتر است و در نتیجه مساله بیکاری نیز به مرور کاهش می‌یابد. البته رونق یافتن تولید برای کشور اثرات دیگری همچون افزایش اعتماد به نفس ملی و یا افزایش قدرت سیاسی و ... نیز دارد که خارج از بحث این گفتار است.

به نظر می‌رسد ورود صندوق‌های مردم‌نهاد در این حوزه از ابتدا با یک اشتباه بزرگ همراه بوده است. راهبرد ایجاد تعاونی و درگیر نمودن صندوق‌ها در زمینه کارهای مختلف و متفاوت تعاونی‌ها اشکالاتی را به همراه داشته است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود:

- اولاً صندوق داری و ارائه تسهیلات مالی خود یک حرفه تخصصی است که نیازمند صرف تخصص، وقت و زمان کافی جهت نیل به موفقیت است و اینکه صندوق‌ها بخواهند در ضمن فعالیت صندوق‌داری اقدام به تشکیل تعاونی و صرف زمان و فعالیت در آن بنمایند نتیجه‌ای جز از دست رفتن تمرکز روی فعالیت‌های صندوق و در نتیجه ناکامی در هر دو حوزه نخواهد داشت. این یک نکته بسیار بدیهی است که صندوق‌ها از آن غفلت کرده‌اند. در هیچ کجای دنیا هم نهادهای پولی و مالی مستقیماً مبادرت به انجام فعالیت‌های اجرایی اقتصادی نمی‌کنند و معمولاً از طریق سرمایه‌گذاری در این حوزه ورود می‌کنند.
- ثانیاً بررسی مختصر فعالیت‌های تعاونی‌های شکل گرفته موید این نکته است که زمینه فعالیت بیشتر آنها نه حوزه تولید بلکه حوزه توزیع و خدمات به عنوان تعاونی‌های توزیع و مصرف بوده است. این در حالی است که فعالیت در حوزه تولید یکی از اهداف اساسی و بنیانی ایجاد صندوق‌ها بوده است.

- ثالثاً عدم تخصص لازم برای ایجاد یک تعاونی سبب می‌شود که محصولات تعاونی‌ها به صورت کلی دارای عدم کیفیت مطلوب و قابلیت رقابت پذیری در بازار باشد، به همین جهت درصد قابل توجهی از تعاونی‌ها بعد از مدت کوتاهی به تعطیلی می‌انجامند.

۳-۲- سایر موارد

علاوه بر موارد ذکر شده در هریک از دو حوزه ماموریتی صندوق‌های مردم‌نهاد، مورد مهم دیگری نیز وجود دارد که در این بخش به آن می‌پردازیم.

- **عدم وجود هویت واحد:** علاوه بر اینکه هریک از صندوق‌ها کم و بیش از مشکلات ذکر شده در بالا بدون اینکه خود آگاه باشند رنج می‌برند، یک مشکل بزرگتر نیز وجود دارد و آن همان چیزی است که در فصل یک به آن اشاره کردیم. صندوق‌ها کاملاً به صورت جزیره‌ای و مستقل از یکدیگر بوده و وجود و یا عدم وجود یکی تاثیر چندانی بر سایر صندوق‌ها ندارد. تقریباً هیچ سیاست کلان و بالادستی بر فعالیت صندوق‌ها حاکم نیست. نقاط قوت موجود در یک صندوق در صندوق‌های دیگر به کار گرفته نمی‌شود و تجربیات ناموفق یک صندوق مایه عبرت سایرین نمی‌شود. این درحالی است که برای مثال هریک از بانک‌ها دارای هویت مستقل و واحدی است که در تمام شعبات آن بانک در هر شهرستان و یا روستا حاکم است. از این رو به نظر می‌رسد لازم است برای اینکه صندوق‌ها بتوانند رقیبی جدی‌تر برای بانک‌ها به حساب بیایند، پس از نقش آفرینی محلی بایستی در گام دوم دارای هویت مستقل، یکپارچه و واحدی در سطح شهرستان بشوند تا توان عرض اندام در مقابل بانک‌ها در این سطح را داشته باشند. البته اینکه ساختار وحدت بخش صندوق‌ها به چه نحو باید باشد و چه تفاوت‌ها و یا اشتراکاتی با ساختار بانک‌ها دارد بحثی است که در ادامه گزارش به آن خواهیم پرداخت.

۴-۲- جمع بندی

قبل از پرداختن به ساختار وحدت بخش صندوق‌های مردم‌نهاد در سطح شهرستان که ما آن را "تعاونی صندوق‌های مردم‌نهاد شهرستان رفسنجان" نام نهاده‌ایم، لازم است این نکته مهم تذکر داده شود که مشکلات ذکر شده در بالا در یک سطح نیستند و مشکل عدم وجود هویت واحد در سطوح شهرستان، استان و کشور که در فصل اول نیز به آن اشاره شد ریشه تمامی مشکلات است. در واقع اگر بتوان این مشکل را بر طرف نمود و تنها یک صندوق در هر سطح (محلات، شهرستان، استان) وجود داشته باشد که برای مشکلات ذکر شده راه حلی یافته باشد آنگاه می‌توان با تسری آن راه حل مشکل سایر صندوق‌ها را نیز حل نمود. اما اگر حتی تمامی صندوق‌ها به تنهایی دارای هیچ مشکلی نباشند تا زمانی که دارای هویت واحدی در سطوح ذکر شده نباشند نمی‌توانند به رقابت با بانک‌ها که در سطح ملی دارای هویت و نقش آفرین هستند، پردازند.

بنابراین در ادامه گزارش با محور قرار دادن مشکل عدم وجود هویت واحد در سطح شهرستان و تبیین ساختار پیشنهادی راه حل سایر مشکلات نیز بیان می‌شود.

نکته دیگری که لازم است تذکر داده شود این است که مساله و چالش‌ها در این گزارش تنها به میزانی که برای آن راه حل ارائه خواهد شد، طرح شده است. بنابراین نباید از گزارش اینگونه استنباط شود که مشکلات و چالش‌های صندوق‌های مردم نهاد محدود به موارد ذکر شده در این گزارش هستند.

۱-۴-۲- عملکرد آماری صندوق صادق آباد

قبل از ارائه راه حل و نکات پیشنهادی، لازم است توجه شود که راه حل‌های پیشنهادی مسائل و مشکلات بیان شده، مباحث و راه حل‌های ذهنی که صرفاً روی کاغذ باشند نبوده و بیش از چهار سال است در صندوق صادق آباد مورد استفاده قرار گرفته‌اند و نتایج مشخصی حاصل شده است که می‌توان موارد زیر را بر شمرده:

- پرداخت وام‌های با رعایت معیارها و شاخص‌های ذکر شده در بخش قبل که گاهی بیش از دو برابر بانک‌ها در شرایط مشابه نیز می‌رسد که این امر سبب شده است ایجاد پس انداز برای دریافت وام در صندوق با استقبال اعضا روبرو شود به نحوی که در حال حاضر:
  - اعضای با پس‌اندازهای تا سقف ۲۰ میلیون تومان در صندوق حضور دارند و وام‌های تا حدود ۱۰۰ میلیون تومان نیز به آنها پرداخت شده است.
  - پرداخت ماهیانه حدود ۳۰۰ میلیون تومان وام (کل وام‌های پرداختی در یک ماه) که به سرعت نیز در حال افزایش است.
  - کل وام‌های پرداختی صندوق به حدود ۴ میلیارد تومان رسیده است.
  - امکان برداشت موجودی با شرایط مشخص در هنگام دریافت وام (علی‌الخصوص برای پس‌اندازهای زیاد) فراهم شده است. [\(جزئیات بیشتر در \[1\]\)](#)
- اختصاص بخشی از سپرده‌ها جهت سرمایه‌گذاری در حوزه تولید که منجر به:
  - سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی نیروگاه ۲۰ کیلووات خورشیدی با سرمایه اولیه‌ای حدود ۳۲۰ میلیون تومان شده است و در حال حاضر بیش از یک سال است که وارد مدار شده است. [\(جزئیات بیشتر در \[2\]\)](#)
  - سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی سامانه مدیریت صندوق‌های مردم‌نهاد با عنوان "صمن" و یکپارچه‌سازی آن با نرم‌افزار سپنتا که ارزش فعلی مجموع آن بیش از ۸۰۰ میلیون تومان است. [\(جزئیات بیشتر در \[3\]\)](#)

تعاونی اعتباری صندوق‌های مردم‌نهاد شهرستان

در فصل قبل برای تقریب به ذهن در مورد ساختار وحدت بخش صندوق‌های مردم‌نهاد از مثال بانک استفاده شد و بیان شد که بانک‌ها با اینکه در سطح یک شهر شعبات متفاوتی دارند اما قوانین و اصول حاکم بر تمامی شعبه‌ها یکسان است. در مورد صندوق‌های مردم‌نهاد نیز لازم است این وحدت رویه و اصول حاکم یکسان فراهم باشد و نبایستی از یک صندوق تا صندوق دیگر تفاوت‌های اساسی در ارائه تسهیلات مالی همانند فرمول‌های متفاوت محاسبه وام، محدودیت‌های سپرده‌گذاری و دریافت وام غیر یکسان، فعالیت‌های اقتصادی کاملاً متفاوت از سایر صندوق‌ها و بدون قاعده مشخص، وجود داشته باشد.

برای این منظور لازم است تعاونی اعتباری صندوق‌های مردم‌نهاد شهرستان شکل بگیرد. این تعاونی یک نهاد بالا دستی برای صندوق‌ها به شمار می‌آید که وظیفه سیاست‌گذاری و تعیین قوانین کلان صندوق‌ها را بر عهده خواهد داشت و قوانین مصوب آن برای تمامی صندوق‌های عضو لازم الاجراست.

۱-۳- ساختار تعاونی

اعضای تعاونی را نمایندگان صندوق‌ها تشکیل می‌دهند. هر صندوق یک نماینده به تعاونی معرفی می‌کند و این اعضا مجموعه‌ی هیات مدیره تعاونی را شکل می‌دهند. هیات مدیره تعاونی دارای چند وظیفه مهم است:

- قانون‌گذاری: قوانینی که قرار است در تعاونی مورد استفاده قرار بگیرد و یا صندوق‌ها ملزم به اجرای آن شوند بایستی قبلاً به تصویب هیات مدیره رسیده باشد.

- قوانین یا به صورت طرحی که توسط اعضای هیات مدیره تهیه شده و یا از طریق لایحه‌ای که توسط مدیر عامل و تیم اجرایی وی تدوین شده است به جلسه هیات مدیره راه می‌یابد و در مورد تصویب و یا رد آن تصمیم‌گیری می‌شود.

- قوانین مصوب هیات مدیره برای تمامی اجزا و ارکان تعاونی و همچنین تمامی صندوق‌ها لازم الاجراست مگر اینکه موضوع آن قانون شامل صندوق‌ها نشود و حالت آیین نامه‌ی داخلی تعاونی را داشته باشد.

- تعیین مدیر عامل: مدیر عامل، مسئول اجرایی صندوق است که توسط هیات مدیره انتخاب می‌شود.

- نظارت بر عملکرد مدیر عامل و سایر اعضای هیات مدیره: هیات مدیره موظف است بر رفتار مدیرعامل و همچنین سایر اعضای هیات مدیره نظارت داشته باشد و در صورت لزوم از طریق امکان سوال و یا طرح استیضاح آنان را مواخذه نماید.

مسئولیت مهم دیگر در تعاونی، مدیر عامل است که توسط هیات مدیره انتخاب می‌شود. مهمترین وظایف و اختیارات مدیر عامل به این شرح است:

- مدیرعامل نفر اول و مسئول اجرایی صندوق است. بنابراین مسئولیت تمامی امور و مدیریت صندوق با ایشان است.

- تمامی مسئولیت‌های تعاونی به جز اعضای هیات مدیره توسط مدیر عامل تعیین می‌شود.

- مدیرعامل این اختیار را دارد که در هر زمان فردی از مسئولین تعاونی را برکنار و فرد دیگری را جایگزین وی نماید.

بر اساس آنچه تا کنون مطرح شد، مشخص است که ساختار تعاونی صندوق‌های مردم نهاد تقریباً عکس ساختار بانک‌هاست. در بانک‌ها ساختار از بالا به پایین است و ریاست شعب شهرستان توسط نهاد بالا دستی تعیین می‌شوند، اما در تعاونی نماینده‌گان صندوق‌ها (شعبه‌ها) ساختار و سازمان تعاونی را تشکیل می‌دهند و مدیرعامل آن را تعیین می‌کنند.

دوره مسئولیت اعضای تعاونی همانند صندوق‌ها دو ساله می‌باشد و پس از پایان دوره هر صندوق یک نماینده جدید معرفی می‌کند و اعضای هیئت مدیره جدید، مدیرعامل دوره جدید را انتخاب می‌کنند.

۲-۳- اصول اساسی

در بخش قبل بیان شد که قوانین تعاونی توسط هیات مدیره مصوب شده و برای همه لازم الاجراست، اما بالاتر از قوانین مصوب اصولی وجود دارد که در حکم اساس نامه تعاونی محسوب شده و تغییر و حذف یا تبدیل آن توسط هیات مدیره به سادگی امکان پذیر نیست. این اصول شامل موارد زیر است:

- عضویت صندوق‌ها در تعاونی داوطلبانه است و همچنین در هر زمان که هر یک از صندوق‌های عضو تعاونی بخواهد، می‌تواند از عضویت در تعاونی انصراف دهد و تعاونی موظف است در کمترین زمان ممکن با صندوق تسویه حساب نماید.

- ساختار و سازمان تعاونی صندوق‌های مردم‌نهاد بر اساس توضیحاتی که پیشتر ذکر شد، از پایین به بالاست و تعاونی امکان تعیین مسئولیت‌های صندوق‌ها را ندارد.
- صندوقی که به عضویت دائم تعاونی درآمد داشته باشد در هیات مدیره دارای یک حق رای است. صندوق‌هایی که عضویت آنها به صورت موقت است دارای حق رای نخواهند بود.
- شرایط لازم جهت عضویت موقت و دائم صندوق‌ها در تعاونی و حدود آن توسط قانون تعیین می‌شود.
- فعالیت اقتصادی و کسب درآمد تعاونی به صورت سرمایه‌گذاری تولیدی خواهد بود.
- هر صندوق عضو تعاونی (چه در وضعیت دائم و یا موقت) به میزان سپرده‌ای که دارد در سهام و همچنین سود حاصله از آن فعالیت مولد سهم خواهد بود.
- صندوق‌ها موظف هستند درصد مشخصی از پس‌اندازهای خود را که میزان آن توسط قانون مشخص می‌شود را در اختیار تعاونی قرار دهند، تعاونی در مورد نحوه سرمایه‌گذاری این مبالغ تصمیم‌گیری می‌نماید، اما سود و سهام مربوطه متعلق به خود صندوق است.

۳-۳- مزایا و محدودیت‌های عضویت در تعاونی اعتباری

سوال مهمی که لازم به طرح آن است، این است که "در صورت عضویت در تعاونی اعتباری، صندوق‌ها مشمول چه مزایایی می‌شوند و چه محدودیت‌هایی در این زمینه وجود دارد؟" هر چند با کنکاش در فصول قبل پاسخ این سوال کم و بیش مشخص است اما به جهت اهمیت آن لازم دیده شد در این بخش به صورت مجزا، شفاف و دقیق به این سوال پاسخ داده شود.

۱-۳-۳- مزایای عضویت در تعاونی اعتباری

همانطور که پیش از این بیان شد مهمترین هدف تشکیل تعاونی اعتباری صندوق‌های مردم‌نهاد، هویت بخشی به صندوق‌ها در سطح شهرستان است. در حال حاضر این صندوق‌ها تنها در سطح محلات دارای هویت هستند و در سطح شهرستان هویت شناخته شده‌ای ندارند و امکان استفاده از ظرفیت آنها برای نقش آفرینی در این سطح وجود ندارد. به همین جهت صندوق‌های مردم‌نهاد برای اینکه بتوانند در حوزه اقتصاد شهرستان به عنوان بازیگری موثر شناخته شوند، لازم است از طریق ایجاد تعاونی اعتباری سازماندهی و شناخته شوند. علاوه بر تامین این هدف، صندوق‌هایی که عضو تعاونی اعتباری صندوق‌های مردم‌نهاد شوند از طریق اتصال به سامانه صمن از مزایای زیر بهره‌مند می‌شوند:

- استفاده از نرم افزار سپنتا که دارای قابلیت‌های زیر است:
  - امکان ذخیره بیست درصد پس‌اندازهای صندوق جهت سرمایه‌گذاری و کسب درآمد برای صندوق
  - افزایش سقف پس‌انداز ماهانه اعضا تا ۲۰ میلیون تومان به صورت یکجا و ماهانه ۴۰۰ هزار تومان که هم امکان پرداخت وام‌های با مقادیر زیاد (تا حدود صد میلیون تومان) را فراهم می‌کند و هم درآمد صندوق را از محل پس‌اندازها چندین برابر می‌کند.

- پرداخت وام به اعضا با بیشترین مطلوبیت که میزان آن گاهی به بیش از دو برابر بانکها می‌رسد.
- استفاده از همراه بانک برای اعضای صندوق که دارای قابلیت‌های زیر است ([لینک جزئیات بیشتر در \[4\]](#)):
  - پرداخت پس انداز و اقساط به صورت بلادرنگ
  - مشاهده تاریخچه حساب پس انداز و اقساط وام‌های اتمام یافته و در حال پرداخت و امکان گزارش گیری از حساب
  - امکان محاسبه امتیاز وام بر مبنای نرم افزار سپنتا و ثبت درخواست وام
  - امکان برگزاری انتخابات صندوق به صورت الکترونیکی
  - امکان خرید اجناس صندوق و پرداخت وجه آن
  - تعیین وضعیت اعضا (کاربر خوش حساب، عادی و یا بدحساب) و هشدار تغییر وضعیت از طریق پنل پیامکی

- استفاده از پنل مدیریت و حسابداری سیستمی ([لینک جزئیات بیشتر \[5\]](#))
- با استفاده از پنل مدیریت سامانه ضمن امکان حسابداری صندوق به صورت تمام اتوماتیک و سیستمی فراهم شده است.

- اختصاص درگاه پرداخت مجزا به هر صندوق جهت نقل و انتقال مستقیم وجوه به حساب صندوق در سامانه ضمن به هر صندوق درگاه پرداخت اینترنتی مجزایی اختصاص می‌یابد که به حساب صندوق در بانکی که صندوق در آن حساب دارد متصل می‌شود و تمام وجوهی که از طریق همراه بانک پرداخت می‌شود مستقیماً به حساب صندوق واریز می‌شود.

- امکان استفاده از طرح برداشت موجودی در هنگام دریافت وام در صورت وجود شرایط لازم با توجه به اینکه این طرح امکان برداشت موجودی‌های زیاد را در هنگام دریافت وام فراهم می‌کند، اعضا را به سپرده‌گذاری‌های با مقادیر زیاد در صندوق تشویق می‌کند.

علاوه بر متصل شدن صندوق به سامانه ضمن، اخبار و فعالیت‌های صندوق در سایت تعاونی اعتباری منعکس خواهد شد که به تبلیغ و رشد و توسعه هرچه بیشتر صندوق کمک می‌نماید ([لینک سایت \[6\]](#))

۲-۳-۳- محدودیت‌های عضویت در تعاونی اعتباری

- صندوق‌ها مادامی که در عضویت تعاونی هستند ملزم به رعایت قوانین مصوب تعاونی هستند. البته این قوانین، مربوط به کلیت صندوق‌ها بوده و در جزئیات صندوق‌ها ورود نمی‌کنند. به عنوان نمونه قوانین الزامی مربوط به فرمول‌های وام‌دهی (میزان وام، مقدار اقساط، کارمزد وام و ...)، شرایط وام‌دهی و نحوه‌ی صرف سرمایه جمع‌آوری شده و مواردی از این دست در صندوق خواهد بود.
- برای پذیرش عضویت یک صندوق در تعاونی شرایطی توسط قانون لحاظ خواهد شد. به عنوان نمونه برای پذیرش لازم است صندوق دارای تعداد اعضای بیش از یک مقدار مشخص باشد تا صندوق به عضویت موقت

درآید و در صورت گذشت زمانی مشخص و احراز شرایطی دیگر آن صندوق به عضویت دائم تعاونی در خواهد آمد. البته همانطور که پیشتر بیان شد این قوانین توسط هیات مدیره تعیین خواهد شد و در حال حاضر نمی‌توان به صورت قطعی در مورد آن نظر داد.

- هر صندوق عضو تعاونی در صورت پذیرش عضویتش بایستی مبلغی را به عنوان حق عضویت پرداخت کند. مقدار این حق عضویت توسط هیات مدیره تعاونی تعیین می‌شود.
- هر صندوق بایستی سهم خود از سامانه صمن و سایت را پرداخت کند، نحوه و مقدار آن توسط هیات مدیره مشخص می‌شود.
- صندوق‌ها موظف هستند در صد مشخصی از پس‌اندازهای خود را که میزان آن توسط قانون و بر اساس محاسبات نرم افزار سپنتا مشخص می‌شود را به صورت ماهیانه در اختیار تعاونی قرار دهند، تعاونی در مورد نحوه سرمایه‌گذاری این مبالغ تصمیم‌گیری می‌نماید، اما سود و سهام مربوطه متعلق به خود صندوق است.
- درآمد هر صندوق از محل سرمایه‌گذاری صورت گرفته پس از کسر هزینه‌های انجام شده توسط تعاونی به صندوق پرداخت خواهد شد.

جمع‌بندی

در این گزارش سعی شد بر اساس تجربیاتی که بیش از چهار سال در زمینه صندوق‌های مردم‌نهاد کسب شده است، مشکلات و مسائل صندوق‌ها شناسایی و آسیب‌شناسی شده و راه حل برون رفت از مشکلات ارائه شود.

با توجه به اینکه هدف ایده آل و اصلی صندوق‌ها از همان آغاز، فراهم نمودن امکان توان رقابت با بانک‌ها در حوزه اقتصاد بوده است، بیان شد بایستی صندوق‌ها دارای هویت ملی شوند تا بتوانند در این سطح نقش آفرینی کنند و رقیب بانک‌ها محسوب شوند. منتها در حال حاضر هویت و نقش آفرینی صندوق‌ها در سطح محلات است و برای رسیدن به سطح ملی باید مراحل دیگری طی شود.

بنابراین در دومین گام پس از ایجاد محلی صندوق‌ها لازم است صندوق‌ها در سطح شهرستان دارای هویت شوند. برای اینکار دو اقدام ضروری است:

- رفع نقایصی که گریبانگیر صندوق‌های مردم‌نهاد است و کارایی و کارکرد آنها را تحت تاثیر قرار داده است.
- ایجاد تعاونی اعتباری صندوق‌ها مردم‌نهاد شهرستان که به صندوق‌ها در سطح شهرستان هویت داده و امکان نقش آفرینی آنها را در این سطح فراهم می‌کند.

بر این اساس در گزارش به تفصیل به این دو بحث پرداخته شد و جزئیات هر پیشنهاد مورد بررسی قرار گرفت. امید است دست اندرکاران این حوزه با بررسی گزارش پیش رو و استفاده از ایده‌های مطرح شده امکان رونق هرچه بیشتر صندوق‌های مردم‌نهاد را فراهم نمایند.

منابع

[1]:<https://api.sandooghm.n.ir/management/forms/89f95dc6-6ef8-43b5-b2ec-5bffe36911b2>

[2]:<https://sandooghm.n.ir/project/1/%D8%A7%D9%81%D8%AA%D8%AA%D8%A7%D8%AD%D9%86%DB%8C%D8%B1%D9%88%DA%AF%D8%A7%D9%87%D8%A8%D8%B1%D9%82-%D8%AE%D9%88%D8%B1%D8%B4%DB%8C%D8%AF%DB%8C>

[3]:<https://sandooghm.n.ir/project/2/%D8%B1%D8%A7%D9%87%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%A7%D8%B2%DB%8C%D8%A8%D8%B1%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%7%D9%85%D8%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C%D8%AA%D8%B5%D9%86%D8%AF%D8%8%D9%82%D9%87%D8%A7%DB%8C%D9%85%D8%B1%D8%AF%D9%85%D9%86%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%B5%D9%85%D9%86>

[4]:<https://api.sandooghm.n.ir/management/forms/9179b478-11d3-45ce-99d8-4d0e4df54336>

[5]:<https://api.sandooghm.n.ir/management/forms/a2b16ca2-5e2a-4161-ba3c-843ee07f5250>

[6]:<https://sandooghm.n.ir/>